

Створення та оновлення програм підтримки бізнесу: інструменти розвитку місцевої економіки та інтеграція вразливих груп

**Сила громади народжується там - де
влада і бізнес працюють разом**

Що таке інклюзивний бізнес і чому це новий стандарт для України

Інклюзивний бізнес – це прагматична стратегія розширення можливостей, яка перетворює рівність на джерело прибутку та ринкову перевагу.

- Інклюзивний місцевий економічний розвиток передбачає залучення до економічного життя вразливих груп: людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб , ветеранів, жінок та молодь.

Головні складові інклюзивного підприємництва:

Фізична безбар'єрність

Забезпечення доступності фізичного простору для всіх мобільних груп суспільства.

Інформаційна безбар'єрність

Можливість людей отримувати інформацію в різних форматах, залежно від їхніх потреб.

Цифрова безбар'єрність

Сайти й додатки, зручні для користувачів з різними сенсорними можливостями.

Суспільна та освітня безбар'єрність

Забезпечення рівних можливостей до якісної освіти та участі в житті громади та держави.

Економічна безбар'єрність

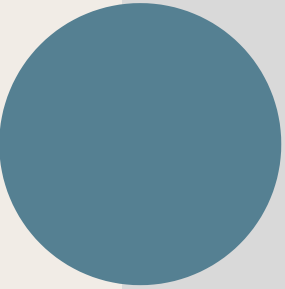
Можливість працевлаштування, відкриття бізнесу та отримання фінансової незалежності для кожного.

Органи місцевого самоврядування відіграють центральну роль у забезпеченні інклюзії в місцевій економіці, оскільки саме вони володіють ресурсами, регуляторними інструментами та безпосереднім контактом із громадою для створення рівних умов для всіх верств населення.

Пільги – це не компенсація, а інструмент вирівнювання стартових можливостей. Вони перетворюють потенційно вразливих громадян на активних платників податків та роботодавців громади.

Інструменти підтримки інклюзивного бізнесу – це практичні засоби, які дають змогу вразливим групам бути активними суб'єктами місцевої економіки.

Грантові переваги та підвищене фінансування

Програма «Власна справа 2.0»

Спеціальні бонуси до базової суми гранту:

- +5% - молоді підприємці віком від 18 до 25 років;
- +20% - ветеранському бізнесу; платникам ПДВ; власникам чинного патенту на винахід чи корисну модель; ВПО з підприємницьким досвідом понад 6 місяців до переміщення або релокованому бізнесу; за створення двох робочих місць;
- +30% - бізнесу на прифронтових територіях; на відновлення активів, знищених чи пошкоджених через російську агресію;
- +50% - бізнесу в пріоритетних секторах економіки.

Пріоритет у донорських проєктах

Вищі шанси на отримання міжнародних грантів для ветеранських та жіночих бізнесів.

Переваги та пільги на рівні громади

Пільгова оренда

- Знижені ставки або пріоритетне право на оренду комунального майна та землі.

Конкурсні переваги

- Надання додаткових балів при відборі на місцеві ваучерні програми (на маркетинг, обладнання, енергонезалежність).

Безкоштовне розміщення

- Право на безоплатне користування в муніципальних інклюзивних коворкінгах та бізнес-інкубаторах.

Законодавчі та податкові пільги для компаній, які створюють безбар'єрне середовище та адаптують робочі місця.

- Податок на прибуток (0%): Організації звільняються від оподаткування прибутку, якщо кількість працюючих осіб з інвалідністю за основним місцем роботи становить не менше 50% від загального штату, а фонд їхньої оплати праці — не менше 25% від загальних витрат на заробітну плату.
- Пільгова ставка ЄСВ (8,41%): На відміну від стандартної ставки єдиного соціального внеску (22%), для заробітної плати працівників з інвалідністю роботодавці (юридичні особи) нараховують ЄСВ за зниженою ставкою 8,41%.
- Пільги з ПДВ: Операції з постачання товарів та послуг (крім підакцизних), які безпосередньо виготовляються підприємствами осіб з інвалідністю (за критерію $\geq 50\%$ штату), звільняються від ПДВ.

Маркетингова та комунікаційна підтримка

Маркування та промоція

Офіційний статус дозволяє підприємствам інтегруватися в муніципальні програми та отримувати додаткові канали просування:

- **Муніципальні каталоги** та внесення бізнесу до **інтерактивних мап** громади, друкованих та електронних довідників «Купуй локальне / Підтримуй своїх».
- Комунікаційні ресурси громади: **публікація історій успіху** (сторітелінг) на офіційному сайті міської/селищної ради, у місцевих комунальних ЗМІ та на офіційних сторінках у соцмережах.
- **Події та нетворкінг**: залучення бізнесу як партнерів до муніципальних заходів, форумів та круглих столів; пріоритетна участь у місцевих виставках і ярмарках.

Адвокація та інформаційна підтримка

- Безкоштовні юридичні консультації та супровід.

Державні та муніципальні грантові програми

Програма грантів «Власна справа» / «Власна справа 2.0»:

Старт бізнесу: базові гранти від 100 тис. до 500 тис. грн для започаткування власної справи.

Масштабування: гранти від 500 тис. до 2,5 млн грн за умови створення нових робочих місць.

Гранти для ветеранів та членів їхніх сімей:

Безповоротні гранти до 1 млн грн на відкриття або розширення ветеранського бізнесу.

Місцеві ваучерні програми (на рівні громад):

Фінансова підтримка від ОМС на проведення інспекцій доступності приміщень, придбання додаткового адаптивного обладнання або сертифікацію інклюзивних товарів/послуг.

Державні компенсаційні програми та виплати

Компенсація за облаштування робочих місць осіб з інвалідністю:

- **Сума виплат:** до 86 470 грн за облаштування місця для працівника з II групою інвалідності (до 10 мінзарплат) та до 129 705 грн — за I групу (до 15 мінзарплат).
- **На що покриваються витрати:** придбання спеціалізованих меблів, меблів із регулюванням висоти, адаптивної оргтехніки, пандусів, спеціального програмного забезпечення та поручнів.
- **Хто може отримати:** роботодавці, а також ФОП та самозайняті особи з інвалідністю для облаштування власного робочого місця.
- **Як оформити:** 1 подання заяви протягом 180 днів з дня працевлаштування через портал Дія або місцеві центри зайнятості.

Міжнародна технічна допомога та донорські проекти

Програми Європейського Союзу та EU4Business

Спрямовані на розвиток українських МСП і соціального підприємництва. Фінансують модернізацію бізнесу з урахуванням стандартів доступності (включаючи вимоги до цифрової безбар'єрності вебсайтів WCAG)

Програма розвитку ООН (ПРООН / UNDP)

Проект «Підтримка інклюзивного відновлення для забезпечення стійкості та безпеки людей в Україні» безпосередньо працює з громадами та бізнесом для створення робочих місць, доступної інфраструктури та безбар'єрного простору.

Міжнародна організація з міграції (МОМ)

Надає гранти для малого бізнесу, що постраждав від війни, зокрема для релокованих підприємств та компаній, які створюють робочі місця для ВПО, людей з інвалідністю та інших вразливих верств населення.

Інфраструктурні та навчальні ресурси

Платформа Дія.Бізнес:

Доступ до безкоштовних юридичних та фінансових консультацій, готових бізнес-планів, а також гайдів з облаштування безбар'єрних офісів і просторів.

Центри професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості:

Безкоштовне перенавчання, підвищення кваліфікації та ваучери на навчання за професіями, які затребувані на місцевому ринку праці для ВПО та ветеранів.

Платформа інклюзії WIT Ukraine:

Комплексний набір навчальних матеріалів, що допомагає компаніям адаптувати культуру організації під потреби ветеранів. Тут зібрано гайди з інклюзивного рекрутингу, онбордингу та безбар'єрної комунікації.

◆ **Кейс 1. Соціальна пекарня «Добрий хліб» (Слов'янськ, Донецчина)**

Інструменти: грант від міжнародної програми + підтримка місцевої ради.

Суть: пекарня працевлаштовує ВПО та людей з інвалідністю, частину прибутку спрямовує на соціальні ініціативи.

Результат: створено 15 робочих місць, налагоджено постачання продукції у громади області.

◆ **Кейс 2. Ветеранський бізнес «ЛІЗМАРК» (Запоріжжя)**
Засновник: ветеран Єгор Кочнєв.

Інструменти: благодійна грантова допомога + підтримка місцевої ради.

Суть: компанія поєднує економічну діяльність із соціальною місією – підтримка ветеранів та людей з інвалідністю.

Результат: створено робочі місця, розширено доступ до місць загального користування.

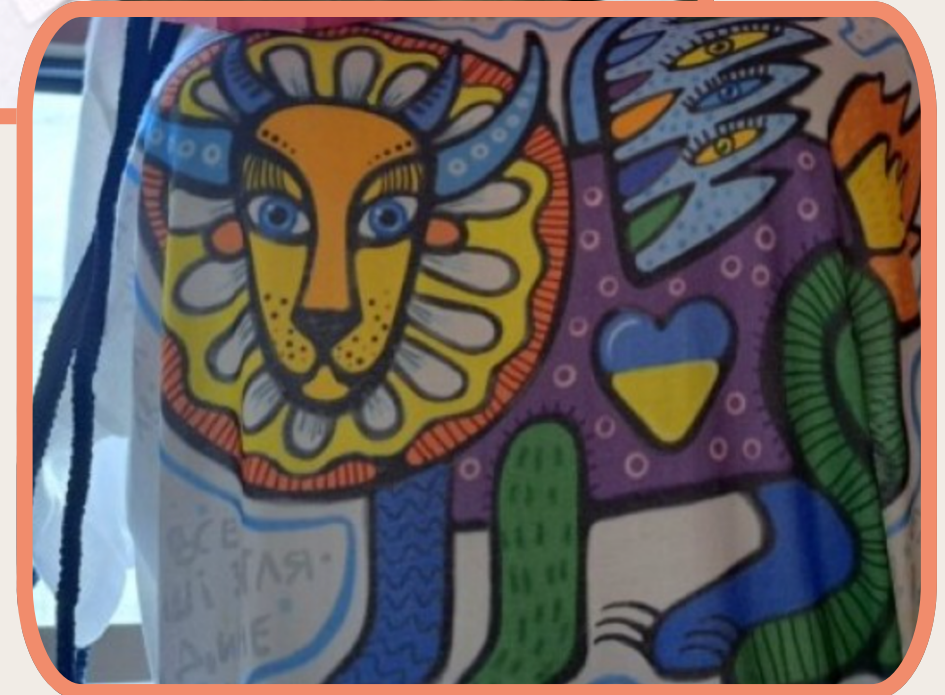

◆ **Кейс 3. Сімейний бізнес «Швейне виробництво Кучеруків»
(Краматорськ / Дніпро)**

Інструмент: соціальне підприємництво, грантова підтримка та самозайнятість.

Суть: подружжя з Краматорська після втрати роботи та евакуації до Дніпра масштабувало волонтерську ініціативу в повноцінне виробництво військового та цивільного текстилю (форма, бафи, аптечки).

Результат: збереження бізнесу, створення нових робочих місць, забезпечення військових та цивільних необхідним спорядженням, успішна адаптація ВПО у новій громаді.

◆ **Кейс 4. Жіноче підприємництво «Сирі «Файно» (Миколаїв / Трускавець)**

Суть: підприємниця Олена Трофименко (ВПО з Миколаєва, дружина захисника) запустила у Трускавці сучасне сертифіковане сироварне виробництво та відкрила фірмовий магазин крафтових сирів.

Результат: запуск якісного сертифікованого локального продукту (за Європейськими стандартами), створення нових робочих місць, самореалізація та фінансова стійкість родини військовослужбовця, розвиток гастрономічного туризму та економіки громади.

Програма підтримки – це системний підхід, що об’єднує інструменти в єдину стратегію розвитку громади.

Програма підтримки забезпечує:

- **узгодженість дій, відчуття впевненості й напрям руху**
- **стабільність процесів**
- **спільний шлях до розвитку**

**Нова
культура
управління**

**Гранти, навчання,
партнерства — це
окремі рішення.**

**Програма
підтримки
об'єднує їх у
єдину логіку.**

**Дає
можливість
планувати
відновлення,
а не лише
реагувати.**

**Забезпечує
прозорість і
стабільність у
використанні
ресурсів.**

**Є чіткі
пріоритети та
вимірювані
результати.**

**Кожен
інструмент
стає
частиною
цілісної
картини.**

Роль нормативно-правових документів

- *Нормативно-правова база є фундаментом, на якому будується вся робота органів місцевого самоврядування у сфері підтримки бізнесу.*
- *Кожен принцип – це не формальність, а реальний механізм захисту інтересів підприємців і громади*

Прозорість

Нормативні акти забезпечують відкритість процесів ухвалення рішень і зменшують корупційні ризики

Системність

Документи узгоджують місцеві програми з державними та міжнародними НПА, інтегруючи громаду у ширші економічні процеси.

Правова визначеність

Рішення місцевих рад ґрунтуються на чинному законодавстві та встановлюють чіткі «правила гри» для підприємців і влади

Відповідальність

Нормативна база визначає механізми контролю та звітності перед громадою.

Інституційна сталість

Закріплюють довгострокові програми та політики незалежно від зміни посадових осіб.

Етапи формування програми підтримки

1

Підготовчий етап

Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована програма

Аналіз ситуації в громаді

Статистика МСП,
кількість робочих місць,
галузі, що постраждали.

Консультації

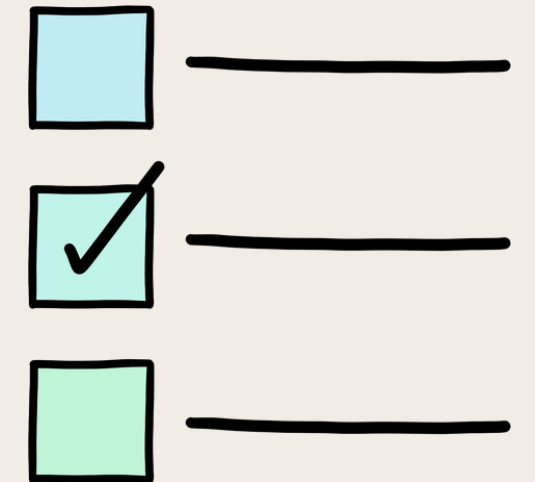
Провести зустрічі з
підприємцями,
профільними асоціаціями,
експертами.

Збір даних

Визначити проблеми
бізнесу, наслідки війни,
потреби підприємців.

- ◆ **Опитування підприємців**

Мета: зібрати дані про стан бізнес-середовища, бар'єри та очікування від влади.

- ◆ **SWOT-аналіз бізнес-середовища.**

Мета: визначити сильні та слабкі сторони бізнесу у громаді, а також можливості та загрози.

- ◆ **Матриця проблем і рішень.**

Мета: допомогти ОМС визначити ключові бар'єри та підібрати відповідні інструменти підтримки.

Шаблон анкети

Мета: зібрати дані про стан бізнес-середовища, бар'єри та очікування від влади.

1.Основна інформація про бізнес

- Галузь діяльності (виробництво, торгівля, послуги, агро тощо).
- Кількість працівників.
- Рік заснування.

2.Поточний стан бізнесу

- Як ви оцінюєте фінансовий стан вашого бізнесу? (стабільний / нестабільний / критичний).
- Чи плануєте розширення або скорочення діяльності?

3.Бар'єри розвитку

- Доступ до фінансування.
- Кадровий потенціал.
- Інфраструктура.
- Регуляторні вимоги.
- Інше (відкрите поле).

4.Очікування від громади

- Які інструменти підтримки були б найбільш корисними? (гранти, навчання, консультації, інфраструктура).
- Чи готові ви брати участь у партнерських проєктах із громадою?

SWOT-аналіз бізнес-середовища

Мета: визначити сильні та слабкі сторони бізнесу у громаді, а також можливості та загрози.

Шаблон таблиці:

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
Активні підприємці	Недостатній доступ до фінансів
Локальні ресурси (агро, виробництво)	Відтік кадрів
Підтримка від донорів	Слабка інфраструктура
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
Грантові програми	Воєнні ризики
Експортні ринки	Конкуренція з великими компаніями
Міжмуніципальне співробітництво	Нестабільність законодавства

Матриця проблем і рішень

Мета: допомогти ОМС визначити ключові бар'єри та підібрати відповідні інструменти підтримки.

Приклад:

Проблема	Можливе рішення (інструмент)
Відсутність доступу до фінансів	Грантові конкурси, компенсація відсоткових ставок
Відтік молоді	Освітні програми, підтримка стартапів молоді
Недостатня інфраструктура	Бізнес-інкубатори, коворкінги, індустріальні парки
Відсутність ринків збуту	Локальні ярмарки, експортні програми
Соціальні виклики (ветерани, ВПО)	Соціальне підприємництво, інклюзивні програми

2

Формулювання мети та завдань програми

Виділіти 2–3 конкретні завдання, які допоможуть досягти мети (гранти, кредити, навчання, інфраструктура)

Визначити головну мету наприклад, відновлення бізнесу, створення робочих місць, розвиток виробництва

Сформулювати очікувані результати, які можна виміряти та оцінити

3 Визначення цільової аудиторії

**Хто може скористатися
програмою:**

**молодь, самозайняті особи,
ветерани, жінки-
підприємниці, виробники.**

**Уточнити критерії
участі :**

**місце реєстрації, вид
діяльності, кількість
працівників тощо.**

4 Відбір інструментів підтримки

Партнерські

Інфраструктурні

Освітні

Регуляторні

Іноваційні

Фінансові

Фінансові інструменти

Гранти та конкурси	Надання коштів на запуск або розвиток бізнесу через місцеві програми чи донорські фонди.	Програма «Власна справа» (Дія.Бізнес), гранти від ОМС для стартапів.
Пільгове кредитування	Співпраця з банками для зниження ставок або компенсації частини відсотків.	Місцеві програми компенсації відсоткових ставок для МСП.
Податкові пільги	Зменшення місцевих податків або орендної плати для нових підприємців.	Зниження ставки єдиного податку для бізнесів у сфері соціальних послуг.
Фінансова підтримка через бюджети розвитку	Виділення коштів із місцевого бюджету на бізнес-інфраструктуру.	Створення бізнес-інкубаторів, коворкінгів, торгових майданчиків.

«єРобота» («Своя теплиця») аграрії та підприємці мають можливість отримати безповоротний державний грант на будівництво модульних теплиць, а також придбання технологічного обладнання, що безпосередньо включає системи енергомодернізації (опалення, терморегуляція, автоматизований полив).

Інфраструктурні інструменти

Бізнес-інкубатори та хаби	Простори для розвитку підприємців, консультацій, навчання.	Бізнес-хаб у громаді з безкоштовним доступом до офісів і менторів.
Індустріальні парки	Підготовлені території з комунікаціями для виробництва.	Створення парку для малого виробництва з пільговою орендою.
Коворкінги та майстерні	Спільні робочі простори для фрилансерів і стартапів.	Коворкінг при Центрі підтримки підприємництва.
Цифрова інфраструктура	Онлайн-платформи для реєстрації бізнесу, подачі заявок, консультацій.	Портал громади для бізнесу з інтеграцією Дія.Бізнес.

Центр підтримки підприємництва / Бізнес-хаб (м. Мерефа, Харківська область) для підтримки місцевого МСП та ВПО в умовах відбудови.

Можливості: менторська підтримка, консультації щодо написання грантів та переходу бізнесу на цифрові інструменти.

Освітні та консультаційні інструменти

Тренінги та семінари	Навчання підприємців фінансовому плануванню, маркетингу, управлінню.	Тренінг «Як залучити грант для бізнесу».
Менторські програми	Підтримка досвідченими підприємцями новачків.	Програма «Бізнес-наставник громади».
Консультаційні центри	Безкоштовні консультації з юридичних, фінансових, податкових питань.	Центр підтримки підприємництва при ОМС.
Освітні партнерства	Співпраця з університетами, коледжами, профтехами.	Курси з цифрових навичок для підприємців.

«Код стійкості» — це безкоштовна 8-місячна програма бізнес-навчання для відновлення та розвитку мікро-, малого та середнього бізнесу (МСП). Програму організували Запорізька та Донецька торгово-промислові палати. Вона стартувала 22 липня 2026 року, а реєстрація учасників відкрита протягом усього часу.

Комунікаційні та партнерські інструменти

Бізнес-форуми та ярмарки	Платформи для зустрічей підприємців, інвесторів, влади.	Форум «Бізнес і громада: партнерство для розвитку».
Публічні консультації	Залучення бізнесу до розробки стратегій громади.	Робочі групи при виконкомі для обговорення регуляторних актів.
Партнерство з бізнесом у соціальних проєктах	Спільні ініціативи для громади (освіта, екологія, культура).	Бізнес фінансує облаштування парку чи дитячого майданчика.
Міжмуніципальне співробітництво	Об'єднання ресурсів кількох громад для спільних бізнес-проєктів.	Спільний індустріальний парк або логістичний центр.

Кейс «Ярмарок вакансій та бізнес-ідей» в Оріхівській громаді — це комплексна ініціатива, спрямована на економічне відновлення, підтримку локального підприємництва та працевлаштування населення в умовах воєнного стану та прифронтового статусу громади.

Інноваційні інструменти

Цифровізація бізнесу	Підтримка переходу підприємців на онлайн-платформи.	Навчання «Електронна комерція для МСП».
Стартап-програми	Конкурси інноваційних ідей з фінансуванням.	«Стартап громади» — конкурс для молодих підприємців.
Екологічні ініціативи	Підтримка зелених технологій, енергоефективності.	Гранти на встановлення сонячних панелей для бізнесу.

Платформа міських сервісів: Офіційний портал **Дніпро Смарт Сіті** надає доступ до муніципальних електронних сервісів, адміністративних послуг та публічних дашбордів міста.

Регуляторні та стратегічні інструменти

Програми розвитку МСП	Стратегічні документи з конкретними заходами підтримки.	«Програма розвитку підприємництва громади на 2027–2028 роки»
Спрощення адміністративних процедур	Зменшення бюрократії, електронні сервіси.	Онлайн-реєстрація бізнесу через портал громади.
Регуляторна “гільйотина”	Скасування застарілих або дублюючих місцевих нормативів.	Перегляд місцевих правил оренди комунального майна.
Моніторинг бізнес-клімату	Опитування підприємців, аналіз бар’єрів.	Щорічний звіт «Бізнес-клімат громади».

Соціальні інструменти

Підтримка соціального підприємництва	Бізнеси, що вирішують соціальні проблеми громади.	Майстерня для ветеранів або людей з інвалідністю.
	Залучення жінок, молоді, ВПО до бізнесу.	Програма «Жінки в бізнесі громади».
	Консультації, мікрокредити, навчання.	«Сімейна справа» — програма для мікропідприємців.

Вправа «Інструменти на вибір»

Проблема: У громаді зростає кількість ветеранів та ВПО, які прагнуть працевлаштуватися або започаткувати власну справу, але стикаються з відсутністю адаптованих робочих місць, брак коштів на обладнання та стереотипами працедавців.

Завдання: Оберіть 2–3 інструменти з переліку, які найкраще сприяють розвитку інклюзивного бізнесу в громаді та інтеграції вразливих груп.

Обґрунтування: Поясніть, які конкретно результати це дасть громаді, бізнесу та самих учасникам вразливих груп?

**Місцева ваучерна
програма:**

часткова компенсація з
бюджету громади витрат
бізнесу на придбання
адаптивного обладнання
та аудит доступності.

**Пільгова оренда
комунального майна:**

знижені ставки для
підприємств, де понад
50% працівників є
представниками
вразливих груп (або
очолюються ними).

**Муніципальний
інклюзивний коворкінг:**
безкоштовні робочі місця,
облаштовані за
стандартами
безбар'єрності (з
регульованими меблями,
адаптивним ПЗ та
супровідним сервісом).

**Промоційно-
маркетингова підтримка:**

створення муніципального
каталогу «Соціальний та
ветеранський бізнес
громади» та безкоштовна
реклама на ресурсах
ОМС.

**Консультаційно-
навчальний хаб:**

регулярні вебінари й
менторські сесії щодо
залучення грантів
(наприклад, Власна
справа 2.0), компенсацій
від Служби зайнятості.

**Пільгове кредитування
та фінансові гарантії:**

створення
муніципального фонду
гарантування або
компенсація відсоткових
ставок за кредитами для
інклюзивного бізнесу.

5 Паспорт програми

Назва програми	коротка, зрозуміла
Нормативна база	рішення ради, закони
Виконавець	відділ економіки, комунальна установа
Тривалість	роки реалізації
Цільова група	категорії бізнесу
Джерела фінансування	бюджет, донори, партнерські фонди
Очікувані результати	кількість підтриманих підприємств, створених робочих місць
Моніторинг	показники, періодичність звітності

6 Механізм реалізації

**Передбачити
можливість
коригування програми
за результатами
моніторингу**

**Визначити
відповідальних
осіб та етапи
контролю**

**Описати процедуру
подання заявок,
відбору, ухвалення
рішень**

7 Комунікація та популяризація

**Провести презентації,
консультаційні
зустрічі, онлайн-
роз'яснення.**

**Підготувати
інформаційні
матеріали для
бізнесу.**

8 Оцінка ефективності

**Щорічний аналіз результатів
порівняння фактичних
даних із запланованими;
оцінка впливу програми на
розвиток громади;
підготовка аналітичного
звіту для ради чи партнерів**

**Оновлення програми
коригування інструментів
підтримки;
врахування нових потреб бізнесу;
внесення змін до нормативної
бази або бюджету**

**Визначення показників
успіху кількість поданих
заявок;
створені робочі місця;
обсяг залучених інвестицій**

Програми підтримки підприємництва на 2027-2028 роки

Напрями діяльності та заходи Програми

№ п/п	Назва напрямку (пріоритетні завдання)	Заходи програми	Термін виконання	Виконавці	Джерела та орієнтовні обсяги фінансування	Очікувані результати
1.	Фінансова підтримка		2027 –2028			
1.1.		Розробка та впровадження грантових програм для		Відділ економіки, Фінансове управління	Бюджет ТГ, грантові кошти	Зростання кількості малих підприємств у громаді

Кожна ідея варта підтримки, якщо вона зміцнює громаду

- Програма підтримки бізнесу – це інструмент розвитку громади та зміцнення економіки.
- Важливо не лише створити програму, а й постійно її оновлювати, враховуючи потреби підприємців.
- Ключ до успіху – співпраця: громада, бізнес і влада разом формують стійкі рішення.

